

OSVRTI I PRIKAZI

Nella LONZA, ur., *Kazneni postupak protiv Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana – dokumenti*, Zaklada Marija i Mirjan Damaška, Školska knjiga, 2023., 583 str.

Knjiga *Kazneni postupak protiv Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana – dokumenti* nastala je u okviru znanstveno-istraživačkoga projekta *Zrinsko – frankopanska urota – pravni aspekti* Zaklade Marija i Mirjan Damaška. Spomenutu zakladu osnovao je 2014. Mirjan Damaška (Sterling profesor emeritus Sveučilišta Yale) sa svojom pokojnom suprugom Marijom u znak zahvale za dugogodišnju suradnju s Pravnim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu u sklopu kojeg djeluje i sjedište Zaklade.

Knjiga donosi dokumente o procesu suđenja Zrinskih i Frankopana u Bečkom Novom Mjestu koji predstavljaju izniman povijesni izvor, među kojima se nalazi i jedan koji je Mirjan Damaška pronašao u knjižnici rijetkih knjiga na Sveučilištu u Yaleu. Konkretno, radi se o jednoj engleskoj knjizi iz sedamnaestoga stoljeća o procesu protiv Nikole Zrinskoga i Frana Krste Frankopana. Sve do otkrića te knjige i analize koju je Damaška iznio u ovoj knjizi, pravni su aspekti tog procesa bili slabo proučeni. Godine 2017. krenulo se u financiranje znanstveno-stručnog projekta, a za voditeljicu je izabrana akademkinja Nella Lonza sa Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, koja je ujedno i urednica ove knjige.

Cilj Zaklade je u posebnoj studiji objaviti prijevode dokumenata koji otkrivaju proces Zrinskom i Frankopanu, a zatim organizirati znanstveni skup o tome i objaviti zbornik znanstvenih radova. Od navedenoga za sada je objavljena ova monografija kao prvi od spomenutih ciljeva.

Na početku knjige u Uvodnoj riječi (11 – 13) Hrvoje Sikirić, upravitelj Zaklade, ističe da je temelj u proučavanju dokumenata bila knjiga pod nazivom *Acta coniurationem Bani Petri a Zrinio et com. Fr. Frangepani illustrantia / Isprave o uroti bana P. Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana* koju je JAZU objavio 1873. pod uredništvom Franje Račkoga. Tu su, naglašava Sikirić, bili objavljeni samo prijepisi, ali ne i prijevodi dokumenta, dok su originali pohranjeni u Austrijskom državnom arhivu. Iako ti dokumenti sadrže i povijesne priče kako bi naglasili povijesni kontekst u kojem se suđenje odvijalo, knjiga Zaklade, međutim, oslanja se na to ranije Akademijino izdanje samo na dijelove koji opisuju dokumente sa suđenja.

U nastavku su priređivačice Ivana Horbec, Nella Lonza i Maja Matasović u zasebnom poglavlju (14 – 18) iznijele detalje vezane za pronalazak novih dokumenta i proces kojemu su bili izloženi postojeći Akademijini dokumenti,

način njihova vrednovanja u pravnom i povijesnom kontekstu, označavanje imena osoba i naziva mjesta te drugih detalja u prijevodu.

Uvod knjige čine dvije studije Mirjana Damaške. U prvoj, „V oblačnih dnevnih, v urah nesričnih: Zrinsko – frankopanska urota u svjetlu prevedenih dokumenata“ (21 – 36), iznosi motive urote, ponašanje vlasti prema optuženima tijekom kaznenoga postupka i njihove veze s Osmanlijama. U drugoj, „Tijek postupka protiv Zrinskog i Frankopana“ (37 – 64), otkriva načine na koji se vodio kazneni postupak, a koji je bio kombinacija inkvizitornih i akuzatornih procesnih formi. Opisuje i pokretanje postupka, sastav Delegiranog suda i njegovu nadležnost, pojedinačne optužnice, podneske okrivljenih, očitovanje sudaca te objave presuda.

Nakon toga slijedi glavni dio knjige, a čine ga dva dijela. U prvome, „Prijevod dokumenata“ (65 – 365), donosi se prijevod 59 dokumenata iz vremena Račkoga i još 31 koji su prvi put objavljeni. U drugom dijelu knjige, „Prijepis izvornih dokumenata“ (367 – 433), nalaze se prijepisi originalnih dokumenata na jezicima na kojima su sastavljeni – na njemačkom, latinskom i talijanskom jeziku. Na početku svakog dokumenta, kako u prijevodu tako i u prijepisu, navedena je signatura u knjižnici u kojoj su pohranjeni, fond pod kojim se vode i oznaka folije.

Nakon toga slijede grafički bakrorezi Cornelisa Meyssensa (435 – 447) koji uključuju: objavu presude, prijevoz optuženih do sudnice, oproštaj, stratište i pogubljenje te „Izbor faksimila izvornih dokumenata“ (449 – 563). Na kraju knjige nalaze se: popis literature (564 – 569), kazalo imena (570 – 578) i kazalo mjesta (579 – 582).

O tome što se uistinu zbivalo u uroti koju je skovala ugarska vlast prema hrvatskim plemićima dugo su se godina u stručnoj literaturi vodile različite rasprave, a nepodudarnosti u mađarskoj i hrvatskoj historiografiji često su davale pogrešna tumačenja. Stoga je uvid u povijesne dokumente najrelevantniji način otkrivanja istine o tom događaju.

Ova je knjiga hvalevrijedan projekt Zaklade Marije i Mirjana Damaške i njezine suradnje s nakladnikom Školska knjiga ponajprije zbog doprinosa u proučavanju političke i pravno-diplomatske hrvatske povijesti unutar ugarsko-hrvatske državne zajednice u ranome novom vijeku, a zatim i zbog prijepisa najvažnijih dokumenata koje sadrži o suđenju Zrinskom i Frankopanu, a koji svakako mogu biti polazište za nova istraživanja o tom događaju.

Božena Glavan